

15 בינואר 2012

במייל

לכבוד
ח"כים חברי ועדת הפנים
הכנסת
ירושלים

לכבוד
ח"כ אמנון כהן
יו"ר ועדת הפנים
הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק שהייה שלא כדין (איסור סיוע)(הוראת שעה), התשע"א-2011

לקראת הדיון בוועדת הפנים בעניין הצעת החוק שבנדון הקבוע ליום 17.1.12, אנו מתכבדים להגיש לכם את נייר העמדה שלנו כדלקמן:

אנו מברכים על השינויים המרובים, שהוכנסו לחוק בשנים האחרונות בעקבות הדיונים הרבים שהתקיימו בעניין. אולם גם בעקבות התיקונים, החוק נותר פוגעני ביותר, כפי שיוסבר להלן, **ולכן אנו מתנגדים להצעת החוק שבנדון המבקשת להפוך את הוראת השעה בעניין איסור סיוע לשוהים שלא כדין להסדר של קבע.**

סעיף 12א' אשר נחקק לראשונה בשנת 1994, כהוראת שעה לששה חודשים, אוסר על הלנה, העסקה והסעה של שוהים בלתי חוקיים מהשטחים. אין עוררין על סמכות המדינה לנקוט בצעדים שונים כדי לקבוע מי רשאי להיכנס לגבולותיה, אלא שהחוק כולל הוראות פליליות קיצוניות ביותר וכוללניות, שיש בהן כדי **לעודד גזענות ולהפוך אנשים שומרי חוק לעבריינים על לא עוול בכפם.** חומרה מיוחדת נודעת לאיסור הכללי על הסעת שב"חים, החל על כל מי שמסיע, ולו בהסעה מזדמנת, פלסטיני השוהה בישראל ללא אישור (סעיף 12א(ג)) ובמיוחד ל"חזקת המודעות" הקבועה בסעיף 12א(ד). הוראות אלה פוגעות באופן קשה ביותר בזכויות יסוד של הפרט.

1. **החוק מטיל על נהגים תפקיד "שיטורי"**. מדינה שמכבדת זכויות אדם אינה מצפה מאזרחיה לפעול כמעין "שוטרים", ולהתעניין בהשתייכותם הלאומית של אנשים אחרים איתם הם באים בקשר - וודאי קשר מזדמן - או שלהם הם מעניקים שירות. החוק מטיל על נהגים נטל בלתי אפשרי ויש בו כדי להפוך בנקל אנשים שומרי חוק לעבריינים על לא עוול בכפם.

2. **החוק מעודד פרופיילינג והתנהגות מפלה וגזענית.** החוק מעודד נהגים לנהוג בחשדנות כלפי נוסעים בעלי חזות חיצונית ערבית ולפעול כלפיהם באופן מפלה וגזעני. התנהגות זו הנה תוצאה הכרחית של האיסור הפלילי הכוללני הקבוע בחוק על הסעת שב"חים ו"חזקת המודעות" הקבועה בחוק. איסור זה אף עלול להוביל, בפועל, ל"אפקט מצנן" גזעני המוביל נהגים להימנע מהסעת ערבים כדי להימנע מסיכון של הסעת שב"חים, שיש בו כדי להפכם לעבריינים הצפויים למאסר של שנתיים ואף לענישה מנהלית מיידית של החרמת רכבם. סעיף 12א(ד)(2) אף מתיר לנהגי מוניות "לדרוש מנוסע מסמכים שלפיהם הוא נכנס לישראל כדין ויושב בה כדין, ותהא זו סיבה סבירה לסרב להסיע נוסע... אם הנוסע לא הציג לפני המסיע במונית מסמכים כאמור". סעיף זה מעניק לנהגי מוניות סמכויות שלטוניות לכל דבר הנתונות, ככלל, לשוטרים וחמור מכך, הסעיף נותן הכשר לפרקטיקה של הפליה על בסיס גזעי ופגיעה בזכות לפרטיות ולכבוד.

3. עקרון השוויון והזכות לכבוד מניחים, כי שאלת מוצאו ולאומו של אדם הנה בלתי רלוונטית לצורך קביעת זכותו של אדם לשירותים ומוצרים ציבוריים ואף נדרש מנותני שירותים להיות "עיוורים" לשאלות אלה, כפי שהדבר אף מעוגן בחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ומקומות ציבוריים, התשס"א-2000. למרות זאת, הוראות החוק מעודדות נהגים לערוך בדיקות מפלות ופוגעניות ובפועל להעדיף הסעה של אנשים הנחזים להיות יהודים כדי "ללכת על בטוח".

4. **כדי להתמודד עם "תעשיית" ההסעות המאורגנות של שב"חים אין צורך בנקיטה באמצעים דראקוניים כלפי כל הנהגים.** על פי דברי ההסבר להצעת החוק "ישנן כיום רשתות מאורגנות שמטרתן הסעת תושבים זרים. מדובר בתופעה שהמניע העיקרי שלה הוא כלכלי". לפי דברי ההסבר, תעשייה זו היא היוצרת את הסכנה הביטחונית. אלא שהאיסור על הסעת שב"ח הקבוע בסעיף 12א(ג)(1) הנו כוללני וגורף ויש בו כדי להפליל בקלות אף נהגים שנתנו לאדם טרמפ מזדמן בתוך שטחי מדינת ישראל. לכן, ראוי היה להגביל באופן מפורש את האיסור הגורף על הסעה רק לאותם מקרים בהם אכן מדובר בתעשייה ובהסעה "שיטתית" של שב"חים (כפי שהדבר אף מוסדר בסעיף 12א(ג)(1א) העוסק בהסעת שב"ח בנסיבות מחמירות: הוסף התקן מיוחד לרכב כדי להסתיר את השב"ח; הוסעו 6 שב"חים או יותר; ההסעה היתה מאורגן כהסעת שב"חים). לכל הפחות, יש להוציא מתחולת החוק מקרים של הסעה מזדמנת בתוך תחומי המדינה.

5. **הוראות החוק אינן ראויות להיות הוראה של קבע בספר החוקים של מדינה דמוקרטית ויש, לכל הפחות, להותירן כהוראת שעה.** הצעת החוק נועדה להתמודד עם מצב ייחודי ואקוטי ששרר בשנות האינתיפאדה ובמיוחד עקב ההחרפה בפיגועי הטרור בתחומי ישראל. למרות שהוראת השעה מוארכת זה שנים רבות, הוראותיה הקיצוניות אינן ראויות להיכתב כהוראות קבועות בספר החוקים של ישראל לאור הפגיעה הקשה הטמונה בהן בזכויות אדם. למרות החשש העולה בדברי ההסבר להצעת החוק, כי המצב הביטחוני המצדיק, על פי הטענה, את קיומו של החוק אינו צפוי להשתנות, יש לשוב ולשקול באופן תקופתי את הצורך בהוראה זו לאור המצב הקיים בשטח ולערוך בכל פעם מחדש את האיזון בין הצורך הביטחוני לבין הפגיעה בזכויות אדם.

6. **אין בתיקונים שהוכנסו בשנים האחרונות לחוק כדי להפיג את החששות שלעיל.** אנו מברכים על התיקונים החשובים שהוכנסו להוראת השעה בשנים האחרונות ובמיוחד לעניין צמצום ההוראה המעבירה את נטל ההוכחה לכתפי הנאשם כשמדובר בעבירת הסעה של שוהים בלתי חוקיים (סעיף 12א(ד)). אולם גם לאחר התיקונים, סעיף זה כולל חזקה אנטי דמוקרטית, המטילה את נטל הראייה על כתפי הנאשם, אם מתעורר בליבו חשד שמדובר בתושב השטחים, לבדוק את מסמכי הזהות שלו, אלא אם הנסיבות הן כאלה שהוא יכול להוכיח שלא חשד שמדובר בשב"ח. סעיף 12א(ד)(3), אשר תוקן בשנת 2010, קובע, כי העברת נטל הראייה לכתפי הנהג תחול רק על נסיעה שנערכה בשטח המסומן על מפה בתוספת לחוק ובלבד שהוסעו ברכב שלושה תושבים זרים או יותר או כי המסיע קיבל תשלום בעד הנסיעה. האיזור הגיאוגרפי שנקבע בתוספת הנו נרחב ביותר והוא כולל, בין היתר, את כל איזור ירושלים. בירושלים המזרחית חיים כחצי מיליון ערבים, אשר לפי הוראות

החוק צריך כל נהג מונית לחשוך בהם שהם שב"חים ולדרוש מהם תעודות. כמו כן, אין זה סביר לצפות מנהגים שיסתובבו עם המפה בכיסם ויבדקו בכל רגע נתון האם מיקומם בתוך או מחוץ לאיזור המועד. זאת ועוד – אף לאחר התיקון, החזקה תחול באזור קו התפר גם על נהג מונית, המבצע נסיעה שגרתית לחלוטין בתוך גבולות המדינה.

לאור האמור לעיל, אנו קוראים לכם להתנגד להצעת החוק המבקשת להפוך את הוראת השעה בעניין איסור סיוע לשוהים שלא כדין להסדר של קבע וזאת לאור ההוראות הדרקוניות הכלולות בסעיף 12א לחוק.

בברכה,

אן סוציו, עו"ד